

OSETLJIVOST MLADIH NA RAZLIČITOSTI

Tokom septembra i oktobra 2005. godine u osam gradova u Srbiji (Beograd, Niš, Kraljevo, Užice, Zaječar, Novi Pazar, Vrbas i Subotica) sprovedeno je istraživanje o stavovima mladih prema manjinama i kulturološkim različitostima u svom okruženju. Ispitivanje je obuhvatilo 468 srednjoškolaca oba pola, uzrasta 16-17 godina, a u svakom od ovih gradova ispitano je po jedno odeljenje iz gimnazije i iz neke stručne škole. Istraživanje je organizovala Omladinska mreža "Živeti zajedno", koju čine klubovi mladih iz ovih osam gradova, uz podršku Pestalozzi fondacije iz Švajcarske.

Odnos prema drugim nacionalnim kulturama

Velika većina ispitanika slaže se sa tvrdnjom da "što više poznaješ kulturu drugih naroda, to više vrediš". U tom kosmopolitskom opredeljenju ubedljivije su devojke (njih 84% se slaže s tom tvrdnjom) nego momci, koji to mišljenje podržavaju u 70% slučajeva.

U tom upoznavanju kultura većina ispitanika ne traži "dvosmernu saradnju" kao uslov. Da ima smisla upoznavati kulturu drugih naroda čak i ako oni ne poznaju kulturu našeg naroda, smatra 61% momaka i 74% devojaka - opet su se devojke pokazale kao nešto otvorenije.

Dok bar dvotrećinska većina naših srednjoškolaca gleda pozitivno na interesovanje za kulturu drugih naroda, mišljenja su znatno podeljenija oko uticaja drugih kultura na sopstvenu. Tako je 38% momaka zabrinuto da uticaji iz drugih naroda "znatno ugrožavaju nacionalni identitet" njihovog naroda. Njih 35% se s time ne slaže, a svaki četvrti je neodlučan u proceni. Devojke su nešto manje ksenofobične - stranih uticaja se plaši njih 29%, isto koliko ima i neodlučnih, dok njih 41% ne doživljava uticaje iz drugih naroda kao pretnju sopstvenom nacionalnom identitetu. Ipak, može se reći da bar polovina srednjoškolaca u Srbiji gaji veće ili manje podozrenje prema stranim kulturnim uticajima.

Valja primetiti i da ima 17% devojaka i čak 28% momaka koji nisu sigurni koliko je patriotski slušati muziku na stranom jeziku, ili je čak ubeđeno da je to vrlo nepatriotsko ponašanje.

Srednjoškolci u Srbiji nisu mnogo skloni ravnopravnom tretmanu ćirilice i latinice u javnoj upotrebi. Ravnopravnost ova dva pisma podržava 47% muških i 53% ženskih ispitanika, a protiv toga je 35% momaka i 28% devojaka. Priličan otpor postoji i prema javnom korišćenju ijekavice: protiv ijekavice je 25% momaka i 22% devojaka, a samo 54% srednjoškolaca oba pola izjavljuje da nema otpor prema ijekavici.

Tolerancija različitosti na državnom nivou

Značajna većina srednjoškolaca priznaje nacionalnim manjinama sva prava kao i većinskom narodu, a podrška tom stavu kreće se od 63% kod momaka do 77% kod devojaka. Protivljenje toj ideji izražava 18% momaka i 11% devojaka. Međutim, velika podeljenost postoji oko pitanja da li pripadnik nacionalne manjine može da postane predsednik države. Onih momaka koji misle da može ima jednako kao i onih koji su protiv toga (po 39%), a kod devojaka je najviše neopredeljenih (37%). Sudeći po ovim rezultatima, eventualni predsednički kandidat iz redova nacionalnih manjina ne bi imao veliku podršku među srednjoškolcima u Srbiji.

Konceptu etnički čiste države se suprotstavlja jedva nešto preko polovine srednjoškolaca u Srbiji (59% momaka i 57% devojaka), što može da bude prilično zabrinjavajuće. S druge strane, 21% srednjoškolki i 22% srednjoškolaca smatra da svaka nacija treba da živi sama u svojoj državi, dok svi ostali nemaju jasan stav o tome.

Svega 41% momaka i 47% devojaka ne misli da je priča o ljudskim pravima pomodarstvo sa Zapada. Čak 41% mladih oba pola se izjasnilo kao neopredeljeno, ne znajući tačno šta da misle o opravdanosti pominjanja ljudskih prava u našem društvu. Ogroman broj srednjoškolaca nema stav o ljudskim pravima, i to je nalaz koji bi trebalo da zainteresuje aktiviste i borce za ljudska prava.

Zanimljivo je da među mladima u Srbiji generalno postoji značajan odmak od tradicionalnog shvatanja uloge žene kao "mašine za rađanje". Tako se 75% momaka i, naravno, čak 89% devojaka ne slaže sa tvrdnjom da žene bez dece nisu od koristi društvu. Ipak, ima i 12% momaka koji se s time slažu.

Najveća polna razlika u ovom istraživanju ispoljila se oko pitanja može li žena da bude dobar predsednik države. Takvu mogućnost podržava 80% devojaka, naspram svega 51% momaka. Značajnu nevericu u sposobnosti žene da bude predsednik države izražava 9% devojaka i 20% momaka.

Ako se pitaju mladi u Srbiji, Kinezi nisu popularni sugrađani. Čak i kad bi potpuno poštovali naše zakone, 31% momaka i 30% devojaka bi im otkazali gostoprimstvo u našoj zemlji, a prihvatilo bi ih kao sugrađane svega 46% momaka i 43% devojaka.

Tolerancija različitosti u svakodnevnom životu

Oko poželjnosti teme o međunacionalnim odnosima u školi mišljenja su prilično podeljena. Blizu polovine srednjoškolaca smatra da o tome treba govoriti u školi, dok četvrtina misli da to nije tema za školu, a otprilike toliko ima i neopredeljenih.

71% momaka i 82% devojaka ne prave pitanje koje je nacionalnosti njihov kolega ili koleginica iz klupe. S druge strane, ima 18% momaka i 10% devojaka kojima to baš i nije svejedno. 24% momaka i 20% devojaka ne može da se zamisli u intimnoj vezi s nekim

druge nacionalnosti, a protiv takve veze ne bi imalo ništa protiv 58% muških i 66% ženskih ispitanika iz srednjih škola u Srbiji.

Sa osobom druge boje kože bez problema bi se rukovalo 80% momaka i 84% devojaka, i tu kod srednjoškolaca u Srbiji nije zabeležen veći otpor na rasnom nivou. Značajniji otpor postoji u pogledu doživljaja gluvonemih osoba. Dok 64% momaka i 69% devojaka ne oseća nelagodu dok ih gleda kako se sporazumevaju rukama, taj prizor nije mnogo prijatan za 23% momaka i 18% devojaka.

Iako velika većina srednjoškolaca doživljava osobe sa problemima u mentalnom razvoju kao bića sa dušom, ima 16% momaka i 9% devojaka koji veruju da mentalno nedovoljno razvijene osobe ne poseduju osećanja.

Vrlo zanimljiva razlika među polovima pojavila se u pogledu odnosa prema odstupanjima od proseka u sopstvenoj sredini. 71% devojaka i svega 57% momaka ne smatra da onaj "ko se suviše razlikuje od svoje sredine, mora da ima neki problem u glavi". Da ipak ima neki problem u glavi, smatra 21% momaka i 12% devojaka. Osim što su osetljiviji prema uticaju iz drugačijih sredina, momci su manje tolerantni i prema različitim u sopstvenoj sredini. Ili, drugim rečima, izgleda da devojke više cene originalnost.

Na temelju rezultata ovog istraživanja, može se reći da je većina srednjoškolaca u Srbiji tolerantna prema upoznavanju i kontaktima sa pripadnicima drugih nacija i rasa, kao i prema upoznavanju njihovih nacionalnih kultura. Ova otvorenost je u gotovo svim oblastima i temama nešto приметnija kod devojaka nego kod momaka.

S druge strane, polovina mladih u Srbiji ne voli ijekavicu i nije sklono ravnopravnosti latinice i ćirilice, dok bi svaki peti srednjoškolac voleo da živi u etnički čistoj državi. Ovo istraživanje daje sliku prosečnog srednjoškola u Srbiji kao nekoga ko bi se rukovao s crncem, sedeo u klupi ili bio u intimnoj vezi s nekim druge nacionalnosti, ali bi proterao Kineze i ijekavicu, i pritom prilično sumnjičavo (verovatno i neobavešteno) gleda na ljudska prava i ideju o multikulturalnosti unutar države u kojoj živi.

Omladinska mreža "Živeti zajedno"
Dečji informativno-kulturni servis DX
Centar za prava deteta Beograd

Beograd, oktobar 2005.